(© Frank van den Hoven. © illustraties: Bert Vermeij, ESRI Nederland)

(N.B.: in de online pdf-versie van de lezing zijn alle links aanklikbaar. **Let op**: de links openen *niet* in een nieuw venster. Verlaat een gelinkte pagina daarom met de terugknop linksboven waardoor u in dit document terugkeert, en *niet* met het kruisje rechtsboven, anders bent u deze pagina kwijt)

Keynote lezing Frank van den Hoven op GIS Conferentie 2012

(d.d. 26-9-2012 in De Doelen te Rotterdam)

(foto van de presentatie)

“Plaatsnamen op de kaart (of niet)”

En vooral over dat ´niet´ ga ik het met u hebben...

- **Inleiding**
- **Plaatsnamen ´op de kaart´: de BAG en het postcode´boek´**
- **Plaatsnamen ´op de kaart´: plaatsnaamborden en richtingwijzers**
- **Plaatsnamen ´op de kaart´: atlassen en plattegronden**
- **Rode Lijst van Bedreigde Plaatsen in Nederland**
- **Conclusies. Zet uw plaatsen ´op de kaart´! Ga op zoek naar uw ´Egelshoek´!**

Inleiding

Even voorstellen: Frank van den Hoven, hoofdredacteur van het internetportaal Plaatsengids.nl, een website die alle 6.000 plaatsen en vooral plaats**jes** in ons land beschrijft, gespecialiseerd in de aspecten topografie, cultuurhistorie en kleinschalig toerisme. Uiteraard ga ik het hier met u hebben over het aspect topografie, want daarvoor zijn wij hier allemaal vandaag immers bijeen.

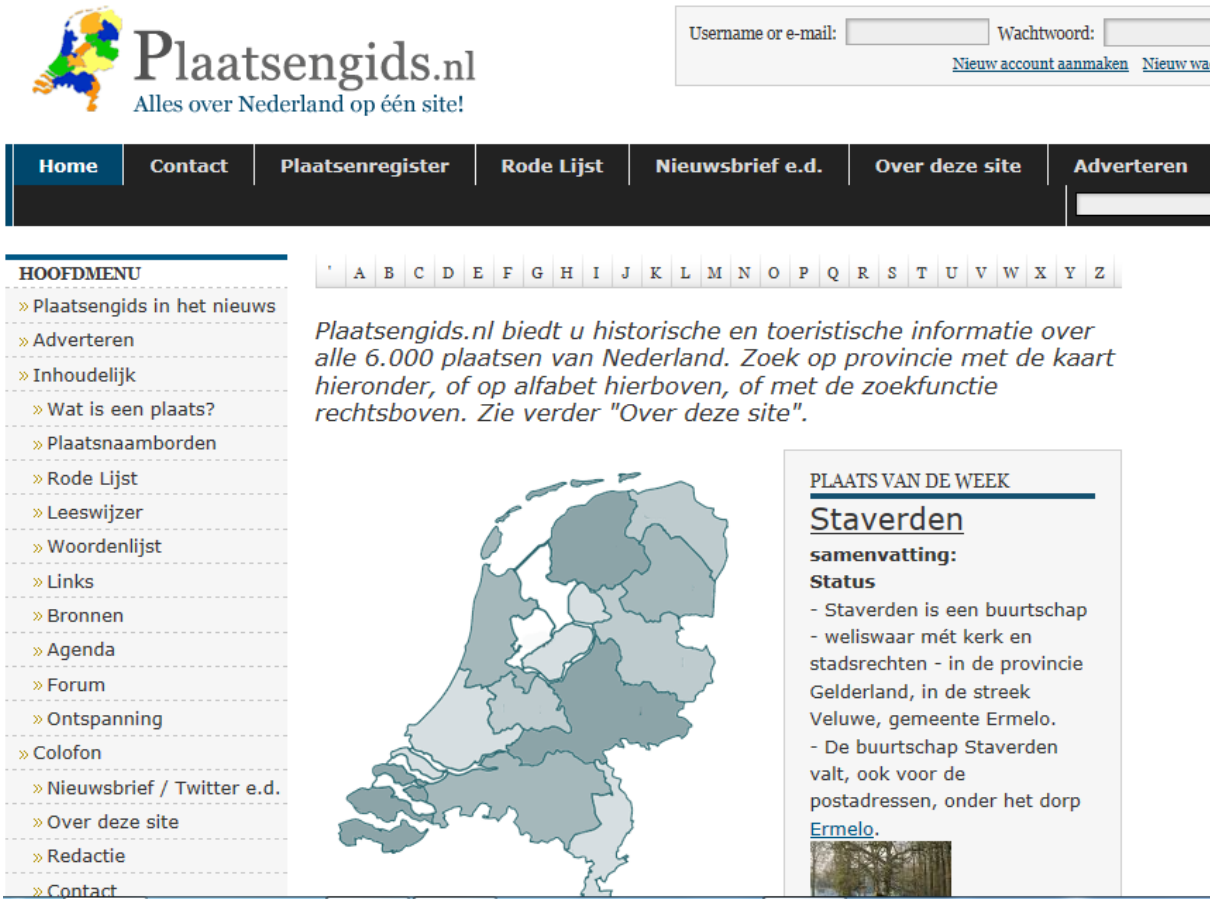

Waarom sta ik hier?
Ik mag u hier toespreken, omdat ik momenteel - jammer genoeg! - de enige ben in ons land, die zich strúctureel bezighoudt met het inventariseren van alle plaatsnamen en daarmee woonplaatsen in ons land, én, een niet onbelangrijke toevoeging, die daarbij streeft naar een zekere volledigheid en eenduidigheid. Ja, dat hoort u goed. Dat ik de enige ben die zich daarmee bezighoudt. Dat zal u wellicht verbazen.

Want:
“Ja maar, we hebben sinds 1978 toch het **postcodeboek**?, daar staan toch al onze woonplaatsen in?”, zo reageert men nogal eens. Maar die missen meer dan de helft van onze woonplaatsen. Daar staan er namelijk maar 2.500 van de 6.000 in.

“Ja maar, we hebben sinds 2009 toch de gemeentelijke **Basisregistratie Adressen en Gebouwen**, de **BAG**?” U ongetwijfeld welbekend. “Daar staan toch ook al onze woonplaatsen in?” Daar geldt - helaas! - hetzelfde voor. Want de gemeenten hebben voor de BAG namelijk grosso modo de plaatsenlijst van het postcodeboek, mét alle onvolledigheden en oneenduidigheden die daarin zitten, overgenomen.

“Ja maar, we hebben toch de **atlassen van de Topografische Dienst**? Daar staan in de plaatsenregisters toch al onze woonplaatsen?” Die missen echter landelijk gezien honderden woonplaatsen, en hebben er anderzijds nog honderden in hun atlassen staan die inmiddels door verstedelijking en dergelijke géén woonplaats meer zijn.

Kortom: onvolledigheid en oneenduidigheid alom in den lande, wat betreft onze plaatsnamen en daarmee woonplaatsen...

Ontbreken landelijke plaatsen- en plaatsnamenautoriteit

Begonnen uit een stuk persoonlijke onvrede hierover (omdat ik vind dat íemand dit moet doen, en omdat geen persoon of instantie hier meer actief in bleek, dacht ik: `Laat ík het dan maar doen`) ben ik al een aantal jaren doende om zo veel als mogelijk enige orde in de plaatsnamenchaos te scheppen. **Wij zijn namelijk een van de weinige landen in de wereld, dat geen centraal orgaan heeft dat landelijk vaststelt wat onze woonplaatsen zijn, én wat de naamgeving en spelling daarvan is**. Gemeenten waren en zijn daar, wat mij betreft: helaas, nog steeds autonoom in. Nadeel daarvan is dat dat daardoor namelijk, door een landelijke bril gezien, een nogal oneenduidig gebeuren is geworden. En dan druk ik me nog heel diplomatiek uit.

En aangezien het begrip ´plaatsnaam´ of ´woonplaats´ een essentieel element is in veel GIS-systemen, en ´De kracht van een kaart´, het thema van dit congres, mede afhangt van het correct vermelden en benoemen van woonplaatsen, mag ik u hier het een en ander vertellen over wat er zoal komt kijken bij de begrippen ´plaatsnaam´ en ´woonplaats´.

Wát staat er dan allemaal níet of niet goed ´op de kaart´?

De titel van dit congres is dus ´De kracht van de kaart´. Die titel doelt natuurlijk op wat er allemaal wél op kaarten staat of kán staan. Ik wil u hier echter vooral vertellen over en laten zien wat er allemaal níet of niet góed op de kaart staat. Wellicht een andere insteek dan u hier vandaag verwacht. Maar ook dat is ´de kracht van de kaart´, zij het een negatieve kracht: **Een plaats staat niet op de kaart, dús wordt kennelijk geacht niet te bestaan** (immers de mens is snel geneigd te denken ´het staat gedrukt dus zal het wel waar zijn´).

Vergelijkbaar hiermee **hebben veel plaatsen geen plaatsnaamborden**, of worden **niet vermeld in het postcodeboek of in de gemeentelijke Basisregistratie Adressen en Gebouwen, de BAG**, en staan dan ook in díe opzichten niet ´op de kaart´, zij het in meer overdrachtelijke zin. Maar het effect is hetzelfde: een - vermoedelijk vaak onbewuste en onbedoelde, en dus impliciete, maar tóch - **ontkenning van de identiteit van de plaats én die van haar inwoners**. En zowel uit cultuurhistorisch, maatschappelijk als toeristisch oogpunt vind ik dat een gemis én een gemiste kans. En daarom ga ik het met u niet alleen hebben over ‘op de kaart staan’ in letterlijke zin, maar ook in overdrachtelijke zin, in relatie dus tot de BAG, het postcodeboek, plaatsnaamborden en dergelijke.

Allereerst: Plaatsnamen ‘op de kaart’: de BAG en het postcode´boek´

(en wat daar, wat de ´woonplaatsen´ betreft, zoal aan ´rammelt´)

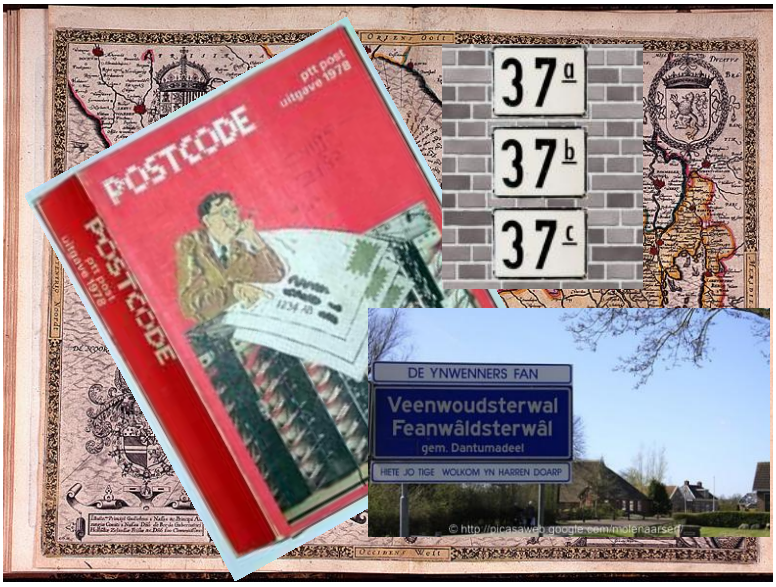

De plaatsnamen in de BAG zijn gebaseerd op een Woonplaatsbesluit

T.b.v. de u ongetwijfeld bekende, in 2009 in werking getreden **gemeentelijke Basisregistratie Adressen en Gebouwen**, de BAG, hebben alle gemeenten namelijk uiterlijk in 2009 een zogeheten Woonplaatsbesluit moeten nemen, voor zover zij dat in de jaren zeventig al niet hadden gedaan t.b.v. het destijds ingestelde postcodeboek. Hiermee is vastgesteld:
1) wat de gemeenten als hun ‘woonplaatsen’ beschouwen;
2) wat de spélling is van die plaatsnamen en
3) wat de grénzen zijn van die woonplaatsen.
Dat al deze drie grootheden van belang zijn als je kaarten maakt, bijvoorbeeld in GIS-systemen, moge duidelijk zijn.

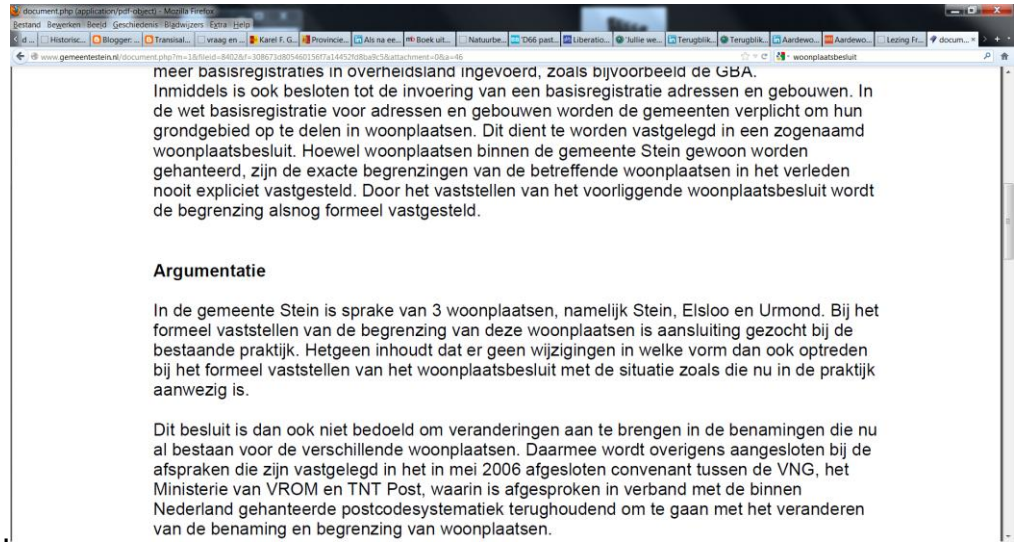

meer basisregistraties in overheidsland ingevoerd, zoals bijvoorbeeld de GBA.
Inmiddels is ook besloten tot de invoering van een basisregistratie adressen en gebouwen. In de wet basisregistratie voor adressen en gebouwen worden de gemeenten verplicht om hun grondgebied op te delen in woonplaatsen. Dit dient te worden vastgelegd in een zogenaamd woonplaatsbesluit. Hoewel woonplaatsen binnen de gemeente Stein gewoon worden gehanteerd, zijn de exacte begrenzingen van de betreffende woonplaatsen in het verleden nooit expliciet vastgesteld. Door het vaststellen van het voorliggende woonplaatsbesluit wordt de begrenzing alsnog formeel vastgesteld.

Argumentatie

In de gemeente Stein is sprake van 3 woonplaatsen, namelijk Stein, Elsloo en Urmond. Bij het formeel vaststellen van de begrenzing van deze woonplaatsen is aansluiting gezocht bij de bestaande praktijk. Hetgeen inhoudt dat er geen wijzigingen in welke vorm dan ook optreden bij het formeel vaststellen van het woonplaatsbesluit met de situatie zoals die nu in de praktijk aanwezig is.

Dit besluit is dan ook niet bedoeld om veranderingen aan te brengen in de benamingen die nu al bestaan voor de verschillende woonplaatsen. Daarmee wordt overigens aangesloten bij de afspraken die zijn vastgelegd in het in mei 2006 afgesloten convenant tussen de VNG, het Ministerie van VROM en TNT Post, waarin is afgesproken in verband met de binnen Nederland gehanteerde postcodesystematiek terughoudend om te gaan met het veranderen van de benaming en begrenzing van woonplaatsen.

(gedeelte uit het BAG-Woonplaatsbesluit van de gemeente Stein, waarin ze een deel van haar woonplaatsen ‘bewust vergeet’ te (be)noemen - om redenen die zij in de argumentatie zelf al motiveert = dat zij in het postcodeboek in 1978 ook zijn ‘vergeten’ [= vrije vertaling] - , namelijk de dorpen Berg aan de Maas en Meers en de buurtschappen Catsop, Kleine Meers, Maasband, Nattenhoven, Terhagen en Veldschuur. En dit betreft dan nog maar 1 van de ruim 400 gemeenten...)

BAG Viewer laten zien: http://bagviewer.geodan.nl/index.html. Hierop zijn de BAG-woonplaatsgrenzen goed te zien. Dat die wat mij betreft niet altijd de geografische en maatschappelijke werkelijkheid weergeven, kom ik nog op terug.

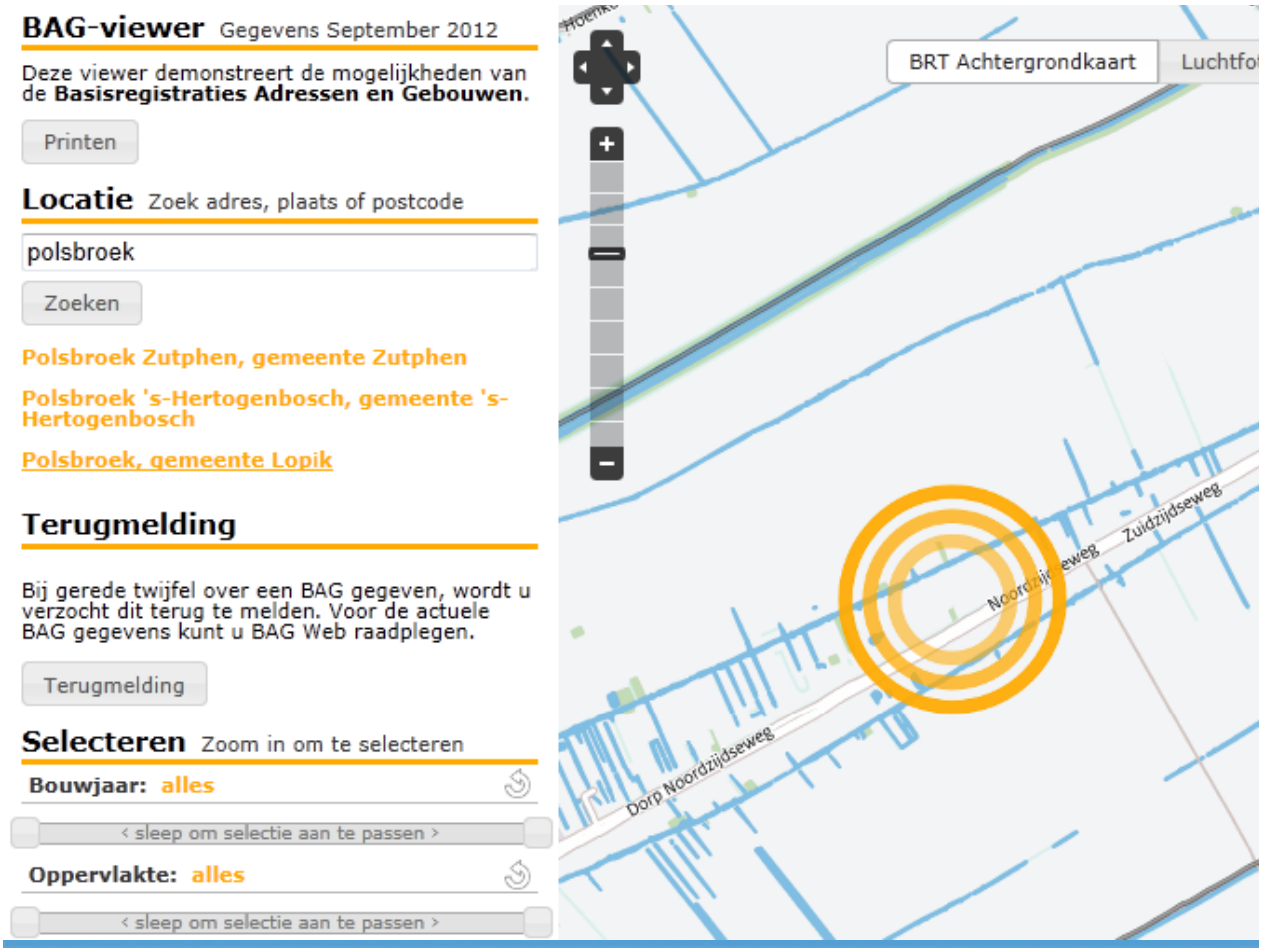

Anekdote

De gemeente Nijmegen kwam er hierbij achter dat zij in het recente verleden wél een Woonplaatsbesluit had genomen om Oosterhout gem. Nijmegen, Ressen gem. Nijmegen en Lent als woonplaatsen vast te stellen, als gevolg van de recente zogeheten Waalsprong, waarbij Nijmegen de Betuwe is ingetrokken, maar dat Nijmegen zélf nooit formeel als woonplaats was vastgesteld. Dat heeft men toen alsnog maar snel hersteld...

Voorstel van de Commissie straatnaamgeving d.d.
27 oktober 2006

Samenvatting
Raadsvoorstel van de Commissie straatnaamgeving ter voorbereiding van de woonplaatsaanwijzing in de gemeente Nijmegen. Medio 2009 zullen de wettelijke regels m.b.t. de Basis Gebouwen Registratie (BGR) en de Basis Registratie Adressen (BRA) in werking treden. Op dat moment moet elke Nederlandse gemeente de invoering van de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG) hebben afgerond. In dat kader moet elke gemeente beschikken over een formeel besluit (of besluiten) waarin alle woonplaatsen binnen de gemeente benoemd zijn en waarbij de geometrie daarvan is vastgelegd. De gezamenlijke woonplaatsen binnen een gemeente moeten daarbij het volledige grondgebied van de gemeente omvatten en mogen elkaar niet overlappen. Op dit moment zijn in de gemeente Nijmegen drie woonplaatsen vastgesteld, alle gelegen in het stadsdeel Nijmegen-Noord. Voor het gebied ten zuiden van de Waal is nu geen woonplaats vastgesteld. Er bestaat dus geen woonplaats Nijmegen. De begrenzing van de woonplaatsen Lent gemeente Nijmegen, Oosterhout gemeente Nijmegen en Ressen gemeente Nijmegen valt samen met die van de wijken Oosterhout, Lent en Ressen. Bij een eventuele opheffing van deze woonplaatsen dient de identiteit van de afzonderlijke wijken gewaarborgd te blijven en tevens de verbinding met de rest van de stad tot uitdrukking te komen. Daarbij geldt als belangrijke doelstelling dat zoveel mogelijk verwarring wordt uitgesloten met de omliggende woonplaatsen enerzijds en tussen gelijkluidende of bijna gelijkluidende straten in de gehele gemeente Nijmegen anderzijds.

(gedeelte uit het voorstel t.b.v. het Woonplaatsbesluit van de gemeente Nijmegen)

Enkele praktijkproblemen m.b.t. plaatsen die niet goed ‘op de kaart staan’ in de BAG

* **Meer dan de helft van onze 6.000 woonplaatsen in geografische zin staat niet in het postcodeboek, dus ook niet in de BAG**, die de postcodeboek-woonplaatsenlijst op dit gebied namelijk gevolgd heeft. Het gevolg daarvan is dat daarmee ook de **naamgeving** en **spelling** van die bijna 4.000 vooral buurtschappen niet formeel zijn vastgesteld!, met allerlei inconsequentheden in de praktijk op kaarten en bebording en dergelijke, tot gevolg. Dat je daar ook als GIS´er bij het vervaardigen van kaarten last van hebt, zal duidelijk zijn.
Er is dus een duidelijke relatie tussen kaarten, postcodeboek en BAG, waar u zich tot heden wellicht niet altijd van bewust bent.

* In 1978 zijn t.b.v. het toen nieuwe postcodesysteem niet alleen bijna 4.000 buurtschappen, maar ook **ca. 200 van de ca. 2.000 dorpen, bewust of onbewust, ‘vergeten’ als woonplaats te benoemen** en, als gevolg daarvan, dús ook in de in 2009 in werking getreden BAG.

Dorpen met een duidelijke eigen, los van de gemeentelijke hoofdplaats gelegen kern (met gemiddeld zo´n 600 huizen en 1.500 inwoners), een kerk en een eigen bebouwde kom met officiële blauwe plaatsnaamborden (komborden). Meer nog dan bij de kleine buurtschappen, die vaak niet meer dan een handvol tot enkele tientallen huizen hebben, zal ieder weldenkend mens - naast de inwoners in kwestie - moeten beamen **dat deze dorpen, in tegenstelling tot wat postcodeboek en BAG beweren, wel degelijk ´woonplaatsen´ zijn**, *en dus in feite later alsnog in het postcodeboek, en daarmee in 2009 in de BAG, hadden moeten worden opgenomen*. Helaas is dit ‘weeffoutje’ zoals je het zou kunnen noemen, in postcodeboek en daarmee BAG, behoudens enkele incidentele gevallen, nooit hersteld.

Enkele voorbeelden van de impact hiervan:
(waar 80% van de mensen zich niet van bewust is en/of zich niet in kan of wil inleven, en soms schouderophalend over doet, want díe wonen immers in de 20% grootste steden en dorpen waar alles ´vanzelfsprekend´ wél goed is geregeld qua BAG, postcodes / postale plaatsnamen en plaatsnaamborden, dus de stedeling reageert al snel in de trant van ´waar maakt men zich druk om´. Enigszins begrijpelijk omdat zij er zelf niet door getroffen worden. Maar wat meer empathisch vermogen t.a.v. de kleine kernen zou wel handig zijn...)

1) Biezelingers en Eversdijkers zijn ´not amused´ dat ze postaal gezien niet bestaan
De inwoners van het Zeeuwse dorp Biezelinge en buur-buurtschap Eversdijk, meldden in 2009, bij het totstandkomen van de BAG, aan hun gemeente Kapelle dat ook zij hun woonplaatsen graag als plaatsnaam in de BAG zagen opgenomen. Op zich volkomen legitiem. Maar de gemeente Kapelle had hen ´bewust vergeten´ en heeft dat verzoek dus niet gehonoreerd, vanwege het kostenaspect. Want deze plaatsnamen waren ook in 1978 al ´vergeten´ bij de invoering van het postcodeboek, en daarom rekent PostNL een behoorlijk bedrag per huisnummer als ´administratiekosten´ om ze later alsnog als ´postale woonplaats´ met bijbehorende nieuwe postcode vast te leggen, waarna ze vervólgens ook als woonplaats kunnen worden benoemd voor de BAG.

Biezelinge? Eversdijk? “Kennen we niet”, zeggen postcodeboek en BAG. “Zie Kapelle”. Het zal je maar gezegd worden als inwoner van een van die plaatsen. Hoe zou ú het vinden als uw woonplaats voor de postadressen niet zou bestaan, en u als plaatsnaam in uw adres een nabijgelegen grotere plaats zou moeten invullen?

Want dat is namelijk in dit verband een ´Siamese tweeling´, zou je kunnen zeggen, en in díe volgorde: je kunt niet voor de BAG een plaats tot ´woonplaats´ benoemen en hem voor het postcodeboek níet als woonplaats benoemen. Dat moet 1 op 1 zijn: je kunt in het zonet geschetste voorbeeld iemand niet voor de BAG in Biezelinge laten wonen en voor het postcodeboek in Kapelle... Of eerst plaatsen als woonplaats benoemen voor de BAG en ervan uitgaan dat het met de postcodes wel goed komt, zoals sommige gemeenten hebben gedaan. Die vervolgens schrokken van de kosten daarvan, waarna je de BAG-woonplaatsen weer moet terugdraaien. Dat is niet handig en je maakt de dorpen in kwestie ´blij met een dooie mus'... Dat kun je dus beter andersom doen.

En zo zijn er dus - de ca. 4.000 buurtschappen gemakshalve nog maar even buiten beschouwing latend - nóg ca. 200 soortgelijke 'BAG-slachtoffers', ´bewust vergeten dorpen´, die het nieuws níet hebben gehaald.

2) ´t Woudt ligt niet ´in´ Schipluiden maar in ´t Woudt!

Een praktische consequentie van het feit dat de 200 ´vergeten dorpen´ in 1978 geen eigen postcode en postale woonplaats toegekend hebben gekregen, is dat inwoners en instanties in die dorpen naar de buitenwereld (bijv. naar bezoekers, klanten, leveranciers en hulpdiensten) telkens moeten uitleggen dat ze niet in (postale en BAG-)hoofdplaats A (zijnde de postcodeboek-woonplaats) maar in dorp B wonen (hun werkelijke, geografische woonplaats). En daar zal men weleens moe van worden, kan ik me zo voorstellen.

Zo schrijft de protestantse gemeente van het rijksmonumentale dorpje 't Woudt bij Schipluiden, dat voor de postadressen en BAG zogenaamd 'in' Schipluiden ligt, op haar site weliswaar haar formele postadres te Schipluiden, omdat dat in 1978 nu eenmaal zo is geregeld, maar zet zij er expliciet bij dat de kerk in 't Woudt staat en niet in Schipluiden, wat buitenstaanders die in de omgeving niet ´thuis´ zijn, gezien het postadres immers zullen denken. Zet men dat er níet bij, dan zullen mensen allicht en begrijpelijk (maar niet erg praktisch...), in Schipluiden naar de kerk van 't Woudt gaan zoeken... Ook dit is slechts één voorbeeld uit vele.

Laten zien: contactpagina protestantse gemeente 't Woudt: http://www.woudtsekerk.nl/contact.html, zie de zin waar men meldt dat de kerk in 't Woudt staat en niet in Schipluiden!

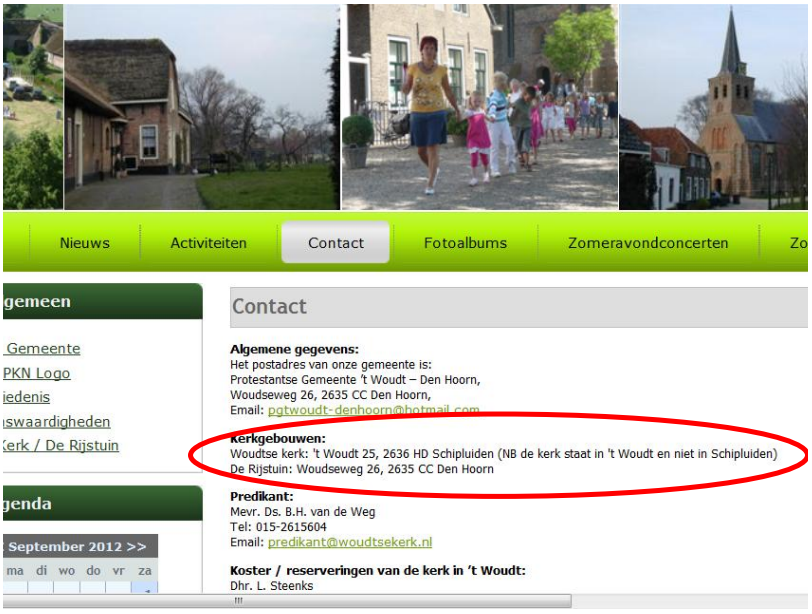

3) Oosteinders balen dat ze in statistieken onvindbaar zijn

Een andere consequentie, als je als dorp of buurtschap je woonplaats niet terugvindt in de postadressen en de BAG, is dat het lastig is om statistieken te verkrijgen over je woonplaats.

En dat kan een behoorlijke handicap zijn, als je bijvoorbeeld als dorpelingen een Dorpsvisie maakt met toekomstplannen voor je dorp, waarvoor je cijfers nodig hebt over inwonertallen, de demografische verdeling daarvan, cijfers over wonen, werk en aantallen werklozen, arbeidsgehandicapten en ga zo maar door. Immers zonder cijfermatige onderbouwing kun je geen beleid maken voor je dorp op het gebied van woningbouw voor specifieke doelgroepen, voorzieningen toegespitst op bepaalde groepen inwoners en dergelijke.

Zo schrijft het dorp Oosteinde (Drenthe, gemeente De Wolden) in haar Dorpsvisie (2010): "Omdat de dorpen Ruinerwold en Oosteinde onder dezelfde postcode vallen, worden deze twee kernen vaak in één adem genoemd en zijn ze soms moeilijk uit elkaar te houden. Bijvoorbeeld bij het achterhalen van bevolkingscijfers of gegevens rond woningbouw, is het moeilijk om specifieke cijfers te verkrijgen. In het geval van het aanwijzen van een hoeveelheid huurwoningen, of voor bevolkingsgroei prognoses kan dit nadelig zijn voor Oosteinde. Zo is er in Ruinerwold sprake van een afnemend aantal schoolkinderen, terwijl het aantal in Oosteinde groeit. **Hoewel Ruinerwold en Oosteinde dus zeer met elkaar verweven zijn, heeft Oosteinde wel degelijk een eigen cultuur**. In het perspectief van de gemeente De Wolden met 17 kernen wordt Oosteinde ook als een kleine kern benoemd en Ruinerwold als een grote kern. In dat opzicht worden de dorpen dus wél gesplitst. Ook bij het maken van de Dorpsvisie wordt Oosteinde gezien als een zelfstandige kern. Sinds 1951 viert Oosteinde haar eigen dorpsfeest en heeft Oosteinde een eigen buurtvereniging. In 2011 bestaat deze buurtvereniging 60 jaar. **Oosteinde is dan ook trots op haar eigen kern en haar eigen Dorpsvisie**."

En: "Bij het ontwikkelen van de Dorpsvisie bleek verschillende keren dat er geen specifieke gegevens van Oosteinde beschikbaar zijn, **omdat Oosteinde qua postcodegebied onder Ruinerwold valt. Hierdoor is het moeilijk aan precieze informatie te komen over bevolkingsopbouw en woningbehoefte**. De projectgroep heeft het idee dat bepaalde provinciale of gemeentelijke trends wellicht niet representatief zijn voor Oosteinde. Vanwege de landelijke ligging, de ruimte en de infrastructuur zou er in Oosteinde bijvoorbeeld sprake kunnen zijn van groei i.p.v. krimp. **Het is daarom belangrijk dat er bij de gemeente en bij de woningstichting een mogelijkheid wordt ontwikkeld om specifieke gegevens over Oosteinde te kunnen achterhalen.**"

4) Niemand weet waar Polsbroekerdam precíes ligt...

Een ander voorbeeld is de buurtschap Polsbroekerdam, gelegen rond de dam in de Benschopperwetering bij Polsbroek, gemeente Lopik. De buurtschap heeft officiële(!) blauwe plaatsnaamborden, komborden dus, die het ‘binnen de bebouwde kom’-gedeelte van de buurtschap aangeven, maar de plaats bestaat níet volgens de evenzeer officiële media postcodeboek en BAG (en welk medium is dan ´het meest officieel´...).

Zelfs de gemeente Lopik kon mij niet vertellen waar de plaats Polsbroekerdam precies ligt, oftewel waar Polsbroekerdam nu precies begint en eindigt aan die kilometerslange wetering, ten opzichte van de buurdorpen Polsbroek in het westen en Benschop in het oosten. De buurtschap Polsbroekerdam ligt voor de postadressen en de BAG ten W van de kruising bij de Damweg namelijk ‘in’ Polsbroek en ten O ervan ligt het zogenaamd ‘in’ Benschop. Dus ook qua ligging, statistieken en dergelijke worden die delen tot de respectievelijke dorpen gerekend en is Polsbroekerdam daarmee dus ‘onzichtbaar’... (vergelijk de Oosteinde-case van hiervoor).

Komborden zeggen in dit verband overigens niet alles over de begrenzing van een plaats (het is een veelvoorkomend misverstand dat dit wél zo zou zijn); die geven immers slechts de kómgrens aan en niet de pláátsgrens (dus inclusief het grondgebied van de plaats búiten de bebouwde kom). Die kan best een heel eind verderop liggen, maar wáár dan...
Tja...

Zie verder http://www.plaatsengids.nl/polsbroekerdam.

De BAG, het postcodeboek en ´burgerlijke ongehoorzaamheid´

Er zijn ook personen en instanties die het zat zijn om telkens te moeten uitleggen dat ze in werkelijkheid in een andere woonplaats wonen dan hun postadres- en BAG-woonplaats, en die in hun postadres als 'burgerlijke ongehoorzaamheid' zou je kunnen zeggen, hun werkelijke plaatsnaam schrijven, en niet de postcodeboek- en BAG-plaatsnaam.

Waar overigens niets mis mee is; de post blijft gewoon goed bezord worden. De sorteermachines van PostNL kijken immers naar de combinatie postcode-huisnummer en die blijft hetzelfde. Bovendien heeft PostNL synoniemenlijsten waardoor de sorteermachines weten dat bijv. Ransdorp onder het postale gebied van Amsterdam valt, en dat dat dus een legitieme en correcte woonplaats is bij een brief die, mits binnen de postcoderange van de 'postale woonplaats Amsterdam', naar iemand in de adresserings-plaatsnaam Ransdorp wordt gestuurd.

Dit zie ik bijvoorbeeld op sites m.b.t. **Oostmahorn** dat voor de post en BAG zogenaamd ´in´ Anjum ligt, **Nieuw-Wehl** dat zogenaamd ´in´ Wehl ligt, idem bij **Helkant** ´in´ Hooge Zwaluwe en **Elden** ´in´ Arnhem. Maar zo zijn er nog veel meer...

Laten zien:

1) Helkant
http://www.swaluwskiek.nl/route-drimmelen-oosterhout-breda-zevenbergen.html**.**
Wijzen op de toelichting die ze er vermelden m.b.t. de navigatie die Helkant meestal niet herkent! (want die systemen zullen, begrijpelijk maar dus geografisch gezien lang niet altijd terecht, voor de plaatsnamen allicht uitgaan van postcodeboek en/of BAG, want daarin staan toch alle ´woonplaatsen´?, zo hebben ´we´ in dit land immers met elkaar afgesproken...)

2) Elden
ligt na annexatie door de gemeente Arnhem (nadat die gemeente in de jaren zestig de ‘Rijnsprong’ naar de Betuwe maakte en daartoe een deel van de gemeente Elst annexeerde, vergelijkbaar met de ‘Waalsprong’ naar de Betuwe van de gemeente Nijmegen eind jaren negentig) al vele jaren binnen de bebouwde kom van Arnhem(-Zuid), ingesloten door een nieuwbouwlandschap. Maar de inwoners vinden het nog steeds een dorp en wonen dus, zo vinden zij, in Elden en niet in Arnhem! Sommige personen en instanties, zoals het voorbeeld hieronder van de lokale heemkundekring-site **http://www.historischekringelden.nl/**, vermelden dat dan ook als plaatsnaam in hun postadres.

Elden staat ook nog als plaatsnaam in recente Topografische Dienst-atlassen (andere kaartsystemen vermelden de plaatsnaam soms wel, soms niet), vermoedelijk omdat ter plekke officiële blauwe plaatsnaamborden (komborden) staan met de naam Elden. Naar wij hebben begrepen zijn dat echter symbolische borden, die in dit geval geen formele betekenis hebben, maar tegemoetkomen aan de gevoelens van de inwoners. Op Plaatsengids.nl hebben wij voor dit soort plaatsen de kwalificatie ´dorp in de stad´ benoemd. Tussen aanhalingstekens, omdat een plaats geografisch gezien immers niet binnen de bebouwde kom van een andere plaats kan liggen. Inmiddels hebben wij er hier een 20-tal van getraceerd. Zie http://www.plaatsengids.nl/glossary/term/161.

Voor Elden zie verder http://www.plaatsengids.nl/elden.

Concurrentie voor het postcodeboek

Wat mij betreft goed nieuws, en allicht ook voor de zojuist genoemde dorpen en soortgelijke situaties, is dat er concurrentie voor het postcodeboek op komst is: de instantie die www.postcode.nl beheert, heeft namelijk de mogelijkheid om, los van wat er in postcodeboek en wellicht BAG staat, wél de werkelijke geografische woonplaats in de postadressen te vermelden, en doet dat deels al.

Zo heeft de gemeente Heusden destijds verzuimd eigen postcodes en postale woonplaatsnamen aan te vragen voor haar dorpen Doeveren, Hedikhuizen, Heesbeen, Herpt en Oudheusden, die daardoor nu voor de postcodeboek-postadressen zogenaamd allemaal in de 'woonplaats Heusden' liggen. En dat is natuurlijk bezijden de geografische waarheid. Ook die dorpen zullen daar niet blij mee zijn geweest. Omdat de gemeente Heusden de genoemde dorpen in het kader van de BAG recentelijk alsnog als 'woonplaats' heeft erkend, vermeldt Postcode.nl hier nu wél de werkelijke woonplaatsen. Iets soortgelijks geldt voor de dorpen in de voormalige gemeente Ravenstein, thans gemeente Oss.

Voorbeeld laten zien van postcode.nl m.b.t. Oudheusden:
http://www.postcode.nl/index.php?action=search&goto=postcoderesult&multifield=yes&TreeID=1&straat=&huisnr=&plaats=oudheusden&submit.x=0&submit.y=0

POSTCODE·NL

oudheusden, Zoek

Zoek uitgebreid Zoektips Buitenlandse postcodes

Resultaten zoekopdracht

Uw zoekactie naar **'oudheusden,'** heeft **50** resultaten opgeleverd, er worden echter maar maximaal **50** resultate getoond. Specificeer de zoekopdracht om tot een beter resultaat te komen, zie de zoektips voor meer informatie Een reeks geeft de bij de postcode behorende even of oneven huisnummer reeks aan. Onder "Extra" kunt u eer kaart van de postcode opvragen.

Postcode	Straat / Postbus	Reeks	Woonplaats	Extra
5256 ET	Everardus van Gochstraat	1 t/m 41	Oudheusden	
5256 EV	Everardus van Gochstraat	43 t/m 55	Oudheusden	
5256 EW	Everardus van Gochstraat	2 t/m 52	Oudheusden	
5256 EX	Everardus van Gochstraat	54 t/m 72	Oudheusden	

Woonplaatsgrenzen: wellicht alsnog vaststellen met OpenStreetMaps?

Consequentie van het feit dat ca. 200 dorpen en ca. 4.000 buurtschappen niet als woonplaats zijn benoemd voor postcodeboek en BAG, is **dat de grénzen van die plaatsen ook niet vastliggen!**. Dat ook dát vele praktische problemen geeft hoef ik u als GIS-mensen niet te vertellen. Daar zult u zelf vast ook weleens tegenaan lopen.

Wellicht kan het een zinnig project zijn om middels OpenStreetMaps o.i.d. een crowdsourcing project op te starten, waarbij lokale ingewijden de grenzen van hun woonplaatsen gaan afbakenen. Zéker als u hier namens een gemeente aanwezig bent, zal u dat interesseren. Want bijna alle 400 gemeenten hebben wel woonplaatsen die niet in postcodeboek en BAG staan en die dus nog niet zijn afgebakend. En ook dát zal u wellicht verbazen, maar toch is het zo...

We zijn er nog over aan het nadenken hoe we dit gaan opzetten en hopen hier binnenkort mee aan de slag te kunnen. Ik zou zeggen abonneer u op onze Nieuwsbrief, dan houden we u op de hoogte.

BAG-woonplaatsen die geen woonplaats zijn

Dat klinkt paradoxaal, kan ik me voorstellen, maar om het nog ingewikkelder te maken, is ook nog een 20-tal entiteiten door de gemeenteraden in 1978 voor het postcodeboek, én daarmee in 2009 voor de BAG, als woonplaats benoemd, die dat helemaal niet zijn. Waardoor we dus nu niet alleen in het postcodeboek maar ook in de BAG, ik vrees nog tot in lengte van jaren, zitten opgescheept met **formele woonplaatsgedrochten** zoals, ik noem alleen enkele van de meest opvallende (de andere gevallen in deze categorie vindt u op onze site):

1) Ambt Delden in Twente is in de praktijk alleen een voormalige gemeente met die naam. Het gebied dat voor de postadressen en BAG Ambt Delden heet, omvat in de praktijk de buurtschappen en daarmee 'woonplaatsen in praktische zin' Azelo, Deldenerbroek, Deldeneresch, Wiene en Zeldam. In de ´woonplaats´ Ambt Delden woont dus helemaal niemand, want die plaats bestaat helemaal niet, die is ter plekke nergens te vinden... De toenmalige gemeente Ambt Delden heeft destijds overigens haar dorpen Bentelo en Hengevelde wél tot postale woonplaats benoemd.

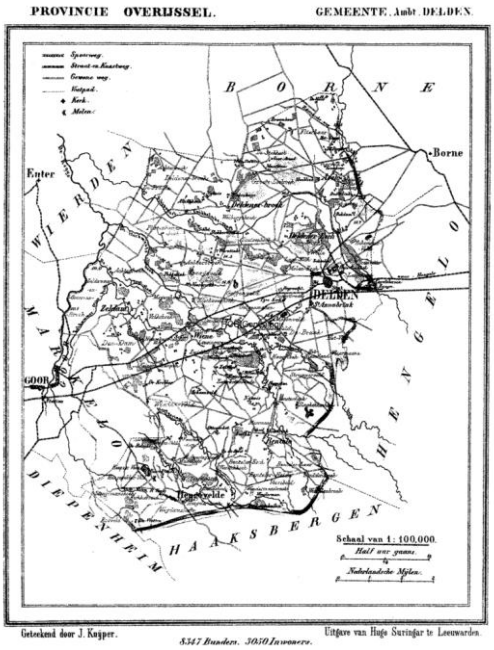

2) Ook de BAG-woonplaats Kamperveen bij Kampen is in de praktijk alleen een voormalige gemeente met die naam, overigens reeds in 1936(!) opgeheven. Ook de plaatsnaam Kamperveen is ter plekke nergens te vinden. Het gebied dat voor de postadressen Kamperveen heet, blijkt, als je ter plekke gaat kijken, alleen de buurtschappen en daarmee 'woonplaatsen in praktische zin' De Zande, Zuideinde en Hogeweg te omvatten (de eerste twee met officiële blauwe plaatsnaamborden dus een eigen bebouwde kom, de laatste met alleen richtingbordjes, dus zonder plaatsnaamborden...).

Laten zien:
1) homepage http://www.plaatsengids.nl/kamperveen waarop richtingbord Kamperveen staat als kennelijke plaatsnaam, die ter plekke dus nergens te vinden is...
2) kaart waarop Kamperveen wél als plaatsnaam staat, en waar dat niet zo is. Zie http://borden.plaatsengids.nl/pgemKampen.html#pkampev en Google Maps voor een kaart waar de plaatsnaam wel op staat. Op de kruising ter plekke waar volgens Google Maps de kennelijke plaats Kamperveen ligt, zie hieronder, staat geen bebouwing(!) maar alleen richtingborden naar de Kamperveense buurtschappen Zuideinde, De Zande (beide in blauw = plaats) en Hogeweg in wit (= wijk? Waarvan dan?). Op de Topografische Dienst kaarten staat de plaatsnaam niet (wat mij betreft dus terecht).

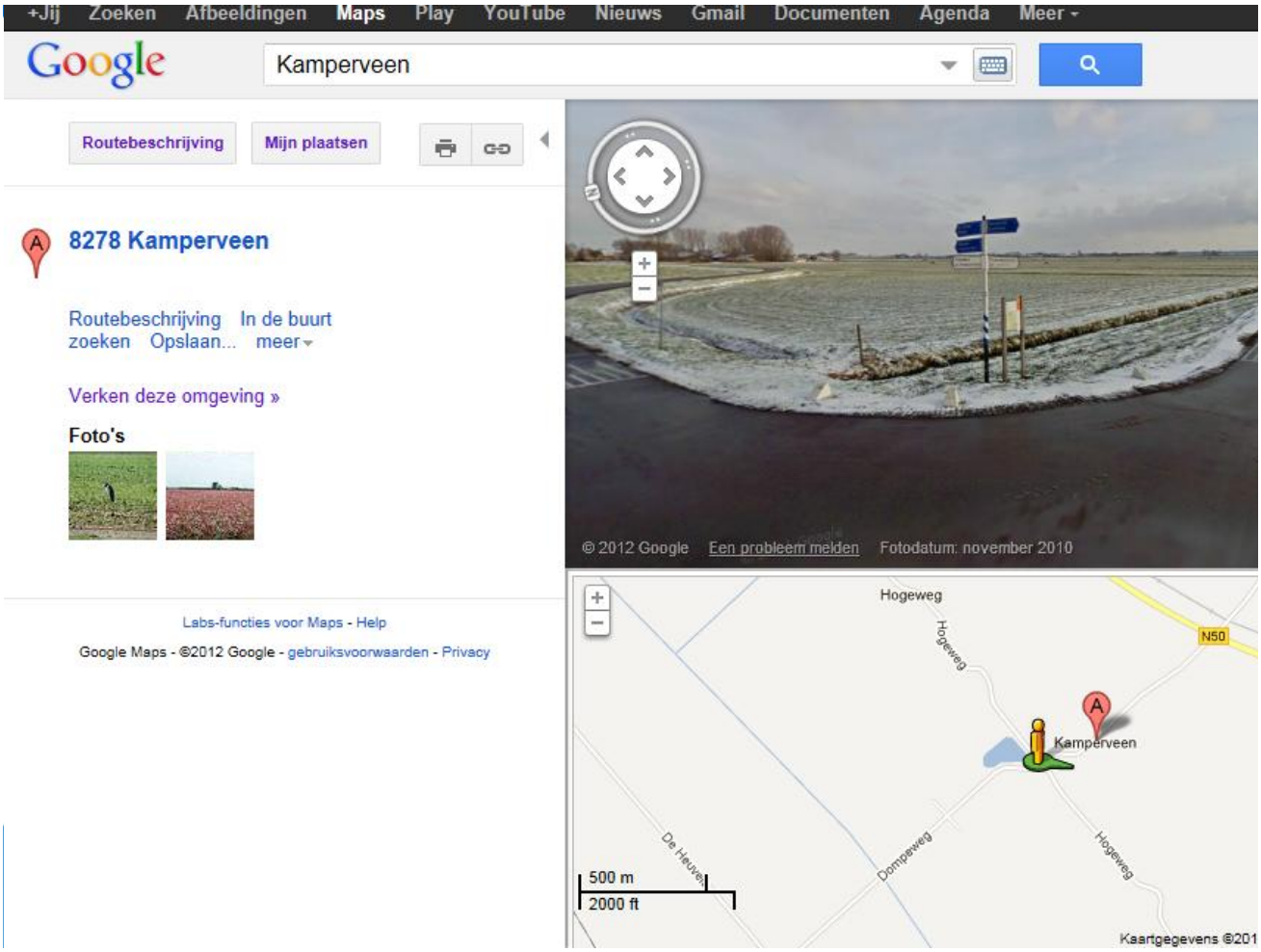

3) Ook Oost-, West- en Middelbeers in de Brabantse Kempen, gem. Oirschot, is in de praktijk alleen een voormalige gemeente met die naam. Het gebied dat voor de postadressen en BAG te boek staat als plaatsnaam en woonplaats ‘Oost-, West- en Middelbeers’, omvat in de praktijk de dorpen Middelbeers en Oostelbeers en de buurtschap Westelbeers en zijn daarmee dus *drie* 'woonplaatsen in praktische zin'. Bovendien is de spelling ook nog eens onjuist... (Oostbeers? Westbeers?) De gemeente heeft weliswaar ook ooit Oostel-, Westel- en Middelbeers geheten (en Oostelbeers c.a. zoals u op de kaart hieronder ziet, wat staat voor ‘Oostelbeers, Westelbeers en Middelbeers’), maar daar breek je je tong over, zoals u hoort, dus ik kan me voorstellen dat ze dat later gemakshalve iets hebben ingekort. Maar taalkundig gezien blijft het een monstrum...

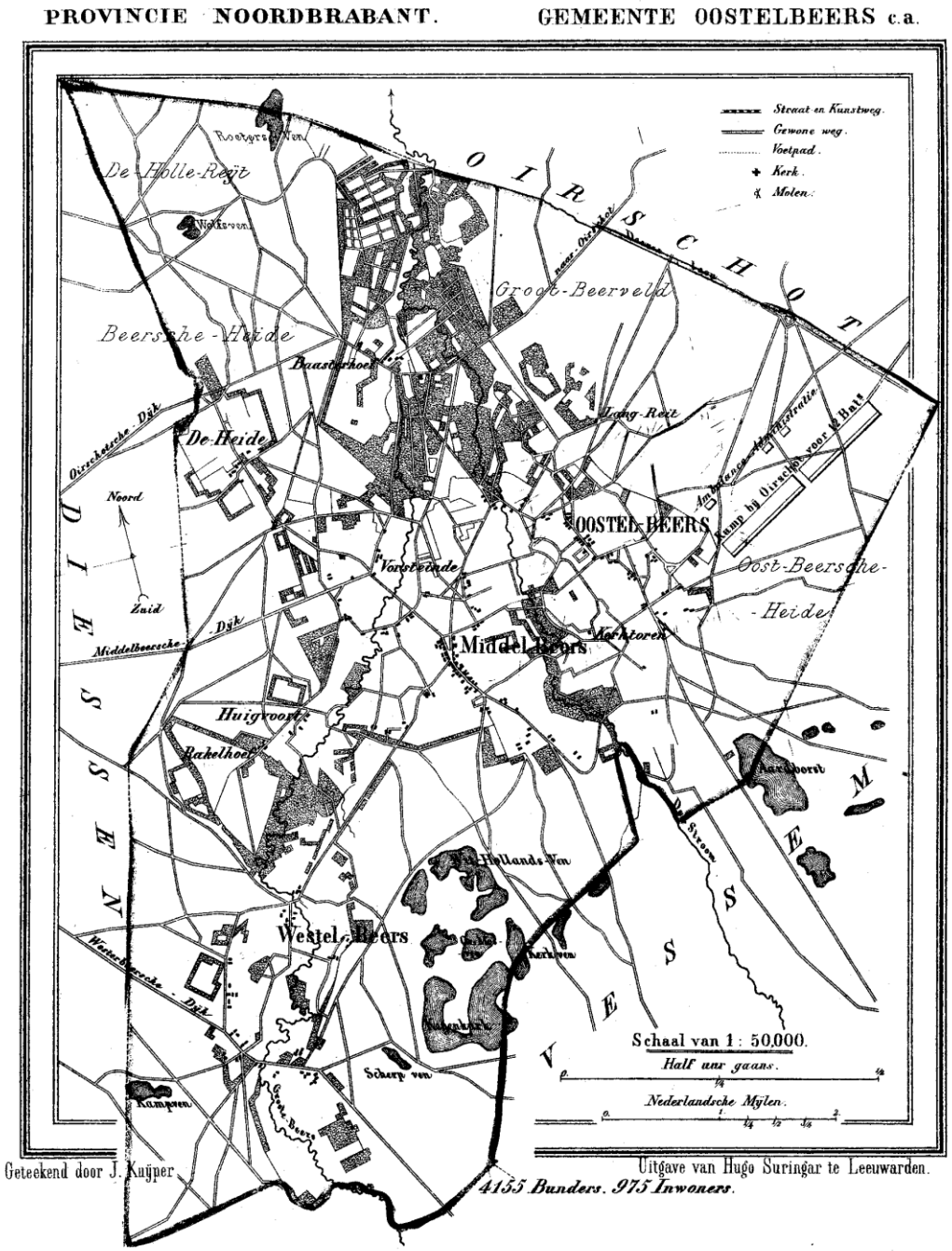

De gemeente die de afgelopen decennia, voorafgaand aan haar opheffing in 1997, Oost-, West- en Middelbeers heette, is tegenwoordig voor postcodeboek en BAG een ‘woonplaats’, terwijl het in de praktijk de dorpen Oostelbeers en Middelbeers en de buurtschap Westelbeers betreft.

En dan hebben we ook nog bedrijventerreinen als BAG- en postale ´woonplaats´...

Verder is in het kader van het postcodeboek en daarmee de BAG nog een aantal entiteiten benoemd tot formele 'woonplaats', terwijl het in de praktijk ‘slechts’ bedrijventerreinen en soortgelijk betreft, waar volgens mij helemaal niet wordt gewoond, sterker nog: vaak niet eens mág worden gewoond in verband met geurcirkels, geluidsbelastingsnormen en dergelijke, en die daarmee in geografische en maatschappelijke zin dus niet eens een 'woonplaats' kúnnen zijn.

Het betreft met name Botlek, Europoort, Maasvlakte, Vondelingenplaat (alle in de gemeente Rotterdam, geen van alle heeft plaatsnaamborden, Botlek en Vondelingenplaat hebben zelfs geen richtingborden), Eemshaven (gemeente Eemsmond, witte naamborden) en Schiphol en Schiphol-Rijk (gemeente Haarlemmermeer, blauwe naamborden dus komborden). Naast de twee laatstgenoemde vinden we ter plekke ook nog naamborden van de ‘niet-woonplaatsen’ Schiphol Noordwest (alleen richtingborden), Schiphol Oost (blauwe komborden dus kennelijk een aparte bebouwde kom), Schiphol Noord, Schiphol Zuid en Schiphol Zuidoost (deze drie zijn voorzien van witte naamborden)...

Overigens pleit ik ervoor om blauwe naamborden, formeel ‘komborden’ geheten omdat ze een ‘bebouwde kom’ aanduiden, **alleen voor ‘echte’ geografische plaatsnamen te reserveren**, zodat ze ook daadwerkelijk eenduidig de betekenis ‘plaatsnaambord’ krijgen. In vrijwel alle gevallen is dit overigens al zo. Alleen bij een beperkt aantal bedrijventerreinen en bungalowparken (enkele tientallen in totaal, op de ca. 2.800 entiteiten met blauwe borden) hanteert men de verwarrende blauwe borden, die voor de buitenstaander immers een woonplaats suggereren aan te duiden. Beter is in dat geval de geografische bijbehorende werkelijke woonplaats te hanteren in blauw, met in wit het bedrijventerrein of bungalowpark eronder (zoals Amsterdam dat bijvoorbeeld goed doet met haar bedrijventerrein Westpoort).

Laten zien: homepage Schiphol http://www.plaatsengids.nl/schiphol waarop het blauwe ´plaatsnaambord´, kombord Schiphol staat, wat suggereert dat je de woonplaats Schiphol binnenkomt, wat postcodeboek- en BAG-matig gezien dus ook klopt, maar in geografische zin natuurlijk niet correct is.

Wist u dat ons land formele (d.w.z. postcodeboek- en BAG-)woonplaatsen heeft, waar je helemaal niet mág wonen? Bedrijventerrein Schiphol is er een voorbeeld van.

BAG-´rammeltjes´, laatste voorbeeld: ´woonplaats´ Amsterdam-Zuidoost?

Last but not least: De 6 dorpen in de gemeente Amsterdam, welke dat zijn noem ik zo meteen, zijn géén postale en BAG-woonplaats, en liggen dus voor de postadressen zogenaamd ‘in’ Amsterdam. Stadsdeel Amsterdam-Zuidoost is daarentegen wél een formele postale en BAG-woonplaats. Hoe krom wil je het hebben...
Terecht dat de VVD van dat stadsdeel dit voorjaar heeft geopperd om die formele woonplaats Amsterdam Zuidoost ongedaan te maken en de inwoners van Zuidoost gewoon in de woonplaats Amsterdam te laten wonen, want in die plaats wónen ze ook, conform de huidige geografische realiteit. Een stadsdeel ís immers ook geen woonplaats, maar ónderdeel van een woonplaats.

Maar laat de gemeente dan, als ze tóch hiermee bezig gaan, de dorpen **Ransdorp, Zunderdorp, Durgerdam, Holysloot, Schellingwoude en Driemond** (zijnde 6 van de, in het begin van het BAG-hoofdstuk genoemde, 200 ‘vergeten dorpen’) gelijk alsnog tot ´woonplaats´ benoemen voor postcodeboek en BAG. Dat is dan wel zo eenduidig, en een soortgelijk ‘eerherstel’ als bij Zuidoost (zij het precies andersom, maar het principe is hetzelfde). Dan zou men het voor de hele gemeente Amsterdam gelijk in één keer goed doen. Maar ja, dát kost geld...

BAG-Viewer inzoomen op Amsterdam, waar je binnen de gemeente Amsterdam alleen de ‘woonplaats’grenzen Amsterdam en Amsterdam Zuidoost ziet.

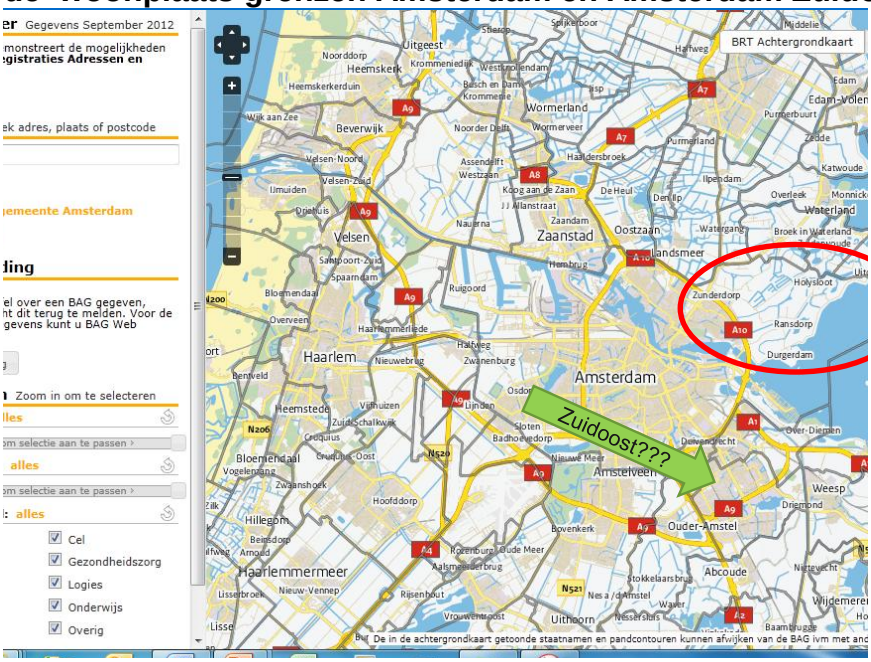

Conclusie: wees kritisch in het gebruik van de BAG in relatie tot kaarten

In relatie tot het thema van dit congres ‘De kracht van de kaart’ kom je dus voor dilemma’s te staan welke ´BAG-woonplaatsen´ je wel of niet op een kaart zet, afhankelijk van wat je wel of niet als ‘plaats’ beschouwt. Zoals ik met diverse voorbeelden aanschouwelijk heb proberen te maken. **Je kunt dus niet altijd zomaar de BAG aanhouden** (waarvan ik me kan voorstellen dat u denkt dat dat wél voor de hand ligt, want ´we´ hebben in Nederland immers met elkaar afgesproken dat de BAG hét leading bestand is voor o.a. onze ´woonplaatsen´), want waar moet je dan bijv. Ambt Delden, Oost-, West- en Middelbeers e.d. op de kaart neerzetten... En daarnaast staan zoals geschetst veel woonplaatsen níet in de BAG, die vanuit cultuurhistorisch, geografisch en sociaal-maatschappelijk oogpunt wel degelijk bestaan en dús wat mij betreft ook op kaarten (en in navigatiesystemen etc. etc.) terecht zouden moeten komen.

Plaatsnamen ´op de kaart´: Plaatsnaamborden en richtingwijzers

Welke soorten plaatsnaamborden kennen wij in ons land?

Steden en **dorpen** hebben altijd een zekere vorm van kern, dus bebouwde kom, dus officiële blauwe plaatsnaamborden (formeel komborden genaamd). Dat gaat eigenlijk altijd wel goed, dat is allemaal niet zo ingewikkeld.

Een deel van de **buurtschappen** heeft ook een bebouwde kom met blauwe plaatsnaamborden. Het gros ligt echter verspreid in het buitengebied en heeft daarom witte borden. Deze borden hebben wettelijk geen betekenis, zoals komborden dat wél hebben (m.b.t. bijv. maximumsnelheid maar ook m.b.t. erftoegangswegen e.d.). En dan zijn er nog honderden zelfvervaardigde plaatsnaamborden, omdat de gemeente verzuimd heeft de plaats officiële borden te verstrekken.

Gemeenten gaan soms slordig om met naamgeving en spelling op plaatsnaamborden (en richtingwijzers). En daar kun je ook als kaartenmaker last van hebben, want wat is nu de correcte naam?

Enkele voorbeelden:

Foutieve benamingen:
- In **Ransdorp** bij Amsterdam staat een plaatsnaambord Amsterdam, naast plaatsnaamborden met de naam Ransdorp.
- Bij **Stolwijkersluis** bij Gouda staan plaatsnaamborden met de naam Gouda, terwijl dat aan de andere kant van de Hollandsche IJssel ligt... Daar horen dus gewoon borden Stolwijkersluis te staan. Alleen op de bushalteborden in de buurt staat wél de correcte plaatsnaam vermeld.
- Bij Waspik ligt het dorp **Waspik-Boven**, dat de inwoners vanouds en nog steeds zo noemen. Op richtingborden in de buurt staat het ook zo vermeld, naast aan de andere kant van het dorp richtingborden met de benaming Waspik-Zuid, zo ontdekten wij gisteren. In atlassen staat Waspik-Zuid en op de plaatsnaamborden ter plekke staat de naam Waspik. Het lijkt wel een spelletje ‘Wie van de Drie?” Wil de enige echte naam van deze plaats nu opstaan...

Zie:
- http://www.plaatsengids.nl/bezienswaardigheid/ransdorp/plaatsnaambord-amsterdam-ransdorp
- http://www.plaatsengids.nl/stolwijkersluis (alleen op het bushaltebordje staat de plaatsnaam wél goed...)
- http://www.plaatsengids.nl/waspik-boven waarop Google Maps kaart met Waspik-Zuid en richtingbord met Waspik-Boven.

Bij de buurtschap en dus plaats Stolwijkersluis bij Gouda staan blauwe plaatsnaamborden (komborden) met de naam Gouda, terwijl dat aan de andere kant van de Hollandse IJssel ligt. Op de bushalteborden ter plekke staat wél de correcte plaatsnaam vermeld.

Bij het dorp Waspik-Boven staan richtingborden met de correcte naam, maar elders staan ook richtingborden met de naam Waspik-Zuid. Zo staat het ook in de atlassen en (daardoor?) op Google Maps. De plaatsnaamborden vermelden de naam Waspik. Drie verschillende namen voor één plaats dus...

- ***Foutieve spellingen****: het dorp Ooij (welke spelling al vele jaren geleden formeel is vastgesteld) bij Ubbergen werd op de officiële plaatsnaamborden tot voor kort nog als Ooy gespeld.*
Laten zien: http://www.plaatsengids.nl/ooij waarop beide borden staan: de oude en nieuwe versie.

- Ook **richtingborden** kunnen je soms in verwarring brengen als het over plaatsnamen gaat. Zo staan er in het land richtingborden naar kennelijke plaatsnamen **Pekela** (voor Oude en Nieuwe Pekela), **Avezaath** (voor Kerk-Avezaath en Kapel-Avezaath), **Leeuwen** (voor Boven-Leeuwen en Beneden-Leeuwen) en **Krimpen** (voor Krimpen aan de Lek en Krimpen aan den IJssel). Dit zijn echter plaatsnamen die helemaal niet bestaan, maar tweelingdorpen zou je kunnen zeggen die, vanwege kennelijk ruimtegebrek, qua benaming zijn samengevoegd op de richtingborden. Maar dat kan wel verwarring wekken. Want als je niet bekend bent in de regio, denk je immers op grond van de richtingborden naar de plaats Pekela, Avezaath, Leeuwen of Krimpen te gaan...

Pekela is geen plaatsnaam, alleen een gemeentenaam. Toch staat deze naam als ´plaatsnaam´ op richtingborden in de buurt. Kennelijk bedoelt men daar de gezamenlijke dorpen Oude Pekela, Nieuwe Pekela en Boven Pekela mee.

Plaatsen zonder (officiële) plaatsnaamborden

Een plaats hoort plaatsnaamborden te hebben. Dat lijkt een ´open deur´, zou je denken. Toch denken veel gemeenten daar kennelijk anders over. Want ca. de helft van de 4.000 buurtschappen in ons land heeft om mij duistere redenen (waarschijnlijk gewoon laksheid, iets anders kan ik er niet van maken) **helemáál geen plaatsnaamborden**.

Een deel van die buurtschappen wil zichzelf toch als maatschappelijke entiteit ter plekke 'op de kaart zetten', om te visualiseren waar men woont, en ook voor toeristen is het wel zo handig als men ziet in welke plaats men zich bevindt. Sommige buurtschappen hebben daarom zélf maar plaatsnaamborden gemaakt. En daar zitten heel fraaie exemplaren bij.

Enkele voorbeelden: De Veluwe gem. Tiel, Marolleput in Zeeuws-Vlaanderen (plaatsnaam in heg geschoren), Twekkelo onder Enschede en Hengelo (fraai houten exemplaar) en Havikhorst, buurtschap in de gemeente Barneveld (idem).

Laten zien:
- De Veluwe http://www.plaatsengids.nl/de-veluwe
- Marolleput http://www.plaatsengids.nl/marolleput, met foto van de plaatsnaam in heg ´gefiguurzaagd´.
- Twekkelo http://www.plaatsengids.nl/twekkelo
- Havikhorst http://www.plaatsengids.nl/havikhorst met zelfvervaardigd houten plaatsnaambord 'buurtschap Havikhorst' (met havik!).

Als je als buurtschap (en dus woonplaats) van je gemeente geen plaatsnaamborden krijgt, maak je die toch gewoon zélf? In ons land staan er inmiddels honderden, soms met verdienstelijk resultaat. Zoals het houten bord ´buurtschap Havikhorst´, mét havik. En in de buurtschap Marolleput heeft iemand de naam van zijn woonplaats in zijn heg ´gefiguurzaagd´.

Plaatsnamen ´op de kaart´: Atlassen en plattegronden

Ook hier gaat de bekende 80/20 regel op. Want de meeste plaatsnamen staan natuurlijk wél goed vermeld in atlassen en op plattegronden. Maar een minderheid staat er niet of niet goed op. Wat mij betreft onterecht, want ik zie er geen legitieme redenen voor.

Enkele voorbeelden:
1) De Veluwe
De buurtschap De Veluwe in de Betuwe(!) (gemeente Tiel) heeft zelf plaatsnaamborden moeten maken omdat ze geen officiële plaatsnaamborden hadden, maar staat niet in de atlassen en op plattegronden, en staat in die zin dus niet 'op de kaart'. Het gevolg is dat zelfs de meeste inwoners van Tiel nog nooit van deze buurtschap hebben gehoord, die bij hen nota bene letterlijk ´om de hoek´ ligt, in hun eigen gemeente! Omroep Gelderland heeft daar een treffende reportage over gemaakt, die wij u niet willen onthouden:
Zie http://www.omroepgelderland.nl/web/Nieuws-1/1494231/Rode-lijst-van-bedreigde-plaatsen.htm. (Geluid aanzetten!) En zo zijn er landelijk nog een paar honderd.

2) Roptazijl
Andere plaatsen hebben wél in de atlassen gestaan maar worden ineens verwijderd. Bijvoorbeeld **Roptazijl** in Fryslân, bij Harlingen, is wat mij betreft ten onrechte uit de recente atlassen als plaatsnaam verwijderd.

De laatste jaren zijn sommige plaatsnamen terécht uit de atlassen verdwenen (bijvoorbeeld omdat ze door verstedelijking in de bebouwde kom van een stad zijn opgegaan), maar ook een aantal ´zo maar´, zonder wat mij betreft geldige reden. Waardoor plaatsnamen nodeloos uit het spraakgebruik verdwijnen. Want sta je niet meer op de kaart, dan besta je kennelijk niet meer als plaats. Zo denkt 'men', op zich begrijpelijk. Maar dus niet altijd terecht. Ook Roptazijl is slechts een voorbeeld uit vele. **Zie verder http://www.plaatsengids.nl/roptazijl.**

De buurtschap Roptazijl is in de recente edities van de atlassen ineens van de kaart verdwenen...

3) Sloten en Osdorp

Andersom staan sommige entiteiten nog wél als plaats in de atlassen die dat in werkelijkheid níet meer zijn. Bijvoorbeeld Sloten en Osdorp (de oude kernen van...). Een plaats kan immers geografisch gezien niet in de bebouwde kom van een andere plaats liggen. Dat de inwoners zichzelf nog wel in een dorp vinden wonen (getuige bijvoorbeeld de aanwezigheid van een Dorpsraad, Dorpshuis, Dorpsfeesten e.d.) is een ander verhaal. Daar hoeft een atlas nog niet in mee te gaan. Die hoort de geografische werkelijkheid te beschrijven. En in die zin zijn het in dit geval wijken van Amsterdam. Los daarvan zou je ze wellicht in de praktijk nog best als ‘dorp in de stad’ kunnen zien, vergelijk het eerder besproken Elden in/bij Arnhem, maar dat staat los van de atlasvermelding.

Recente kaart laten zien waar Osdorp en Sloten nog steeds als plaatsnaam op staan (Topografische Dienst).

(W van de omcirkelde wijk Osdorp ligt, net buiten de kaart, de oude kern van Osdorp die in de atlas, evenals het omcirkelde oude deel van sloten, ten onrechte nog als ´plaats´ te boek staat)

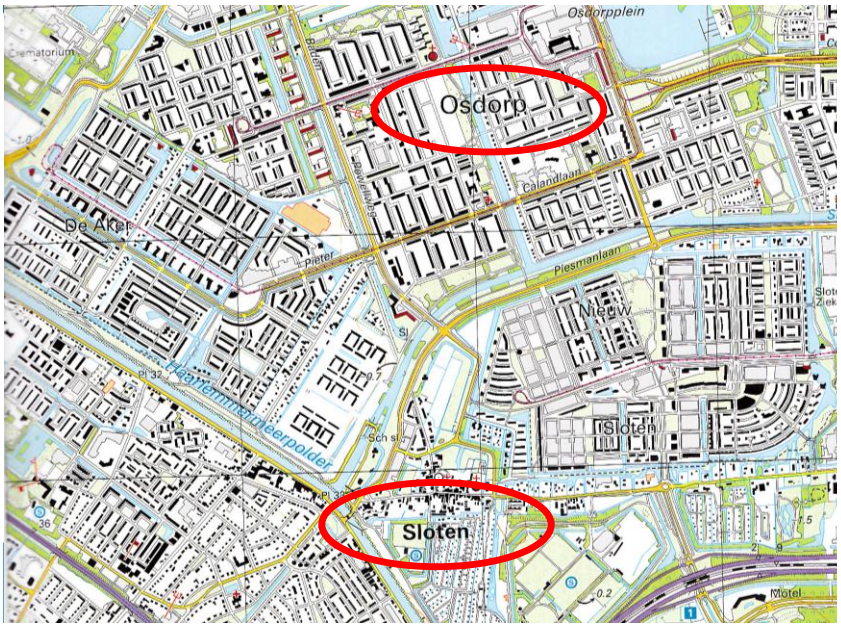

Rode Lijst van Bedreigde Plaatsen in Nederland

Met diverse voorbeelden heb ik u aanschouwelijk gemaakt dat plaatsnamen soms ten onrechte niet of juist wél in atlassen staan, of met een foute naam of spelling. En dat in meer overdrachtelijke zin plaatsen niet altijd goed ‘op de kaart’ staan, omdat ze ten onrechte niet in het postcodeboek of de BAG voorkomen, of geen plaatsnaamborden hebben. Het leek ons van het project Plaatsengids.nl handig om hier een landelijk overzicht van te maken, om daar op die manier burgers en overheden bewust van te maken. Wij hebben dit in april jl. gelanceerd onder de naam de **Rode Lijst van Bedreigde Plaatsen in Nederland**. Waarmee wij overigens doorgaans niet zo zeer op *fysieke* bedreiging doelen van bijvoorbeeld verstedelijking (een veelvoorkomend misverstand), maar meer op *bedreiging van de identiteit*. Doodgezwegen worden is immers óók een bedreiging...

Op deze lijst staan enkele honderden plaatsen waar op allerlei manieren ‘iets mee aan de hand is’, die op een 6-tal manieren zoals hiervoor toegelicht, niet goed ‘op de kaart staan’. Waaronder **de eerdergenoemde 200 dorpen die in 1978 bij het postcodeboek en daarmee in 2009 bij de BAG zijn ‘vergeten’**. Het betreft plaatsen in het hele land. Om dit aanschouwelijk te maken, ziet u nu een kaart waarop de landelijke spreiding van de Rode Lijst-plaatsen is aangegeven.
De Rode Lijst vindt u op onze site op **http://www.plaatsengids.nl/pagina/rode-lijst**

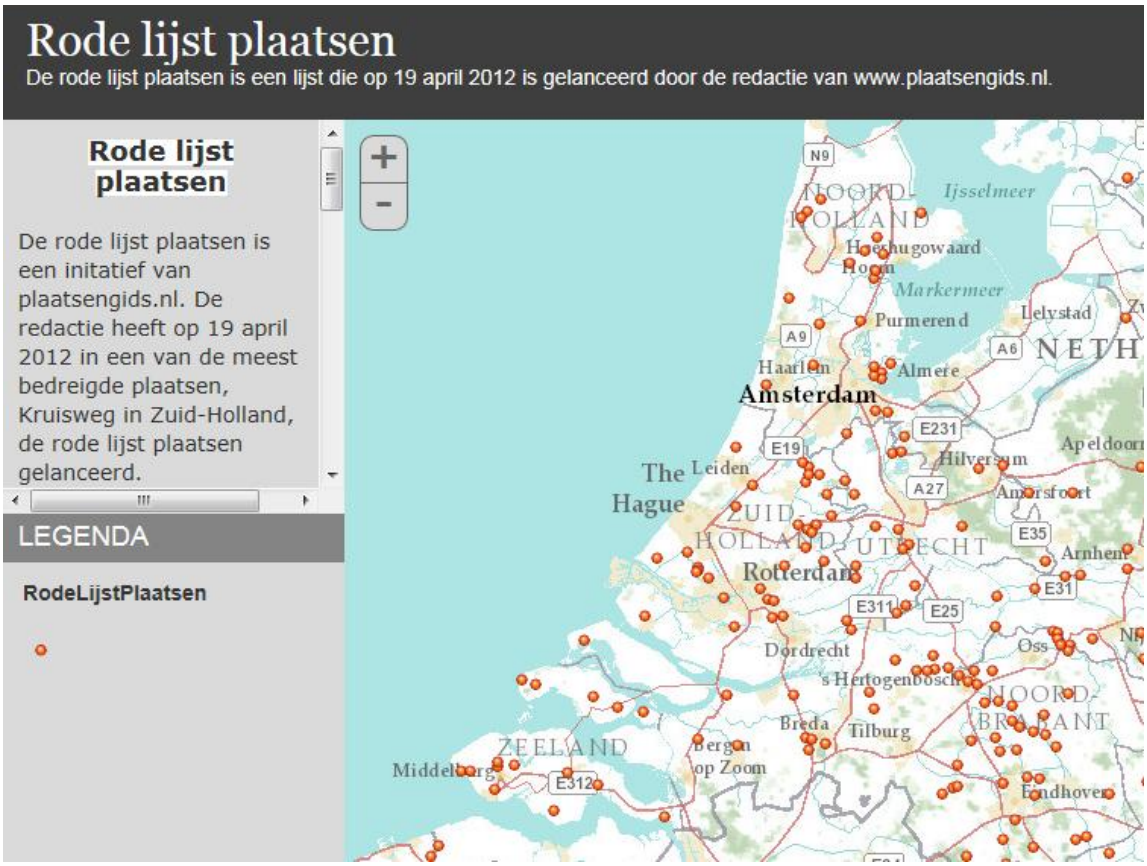

Het verschijnen van de Rode Lijst is door de media massaal opgepakt. Kennelijk hebben wij er een ‘gevoelige snaar’ mee geraakt. In vrijwel alle landelijke en regionale kranten en radio- en tv-programma’s is er aandacht aan besteed. De NOS bijvoorbeeld, heeft er een prachtig animatiefilmpje over laten maken, dat per provincie 1 kenmerkend voorbeeld van een in allerlei opzichten ‘bedreigde plaats’ laat zien.
Filmpje NOS Rode Lijst staat op http://www.youtube.com/watch?v=lUwjIjatNeI.
Geluid aanzetten! Voor overige publiciteit n.a.v. de Rode Lijst zie http://www.plaatsengids.nl/pagina/plaatsengids-het-nieuws.

Slot / conclusies

Ik begrijp uiteraard dat het administratief en logistiek ingrijpend en kostbaar en dus zeker in deze tijden van vermeende crisis, niet altijd te realiseren is om achteraf alsnog eigen postcodes en postale plaatsnamen toe te kennen aan plaatsen waarbij dat, met de wijsheid van nu, wellicht nuttig zou zijn. Een aantal voorbeelden van deze situaties zijn hier de revue gepasseerd.

Maar op zijn minst zou ik er voor willen pleiten om op plaatsnamen- en woonplaatsengebied, zaken die je met betrekkelijk weinig inspanning en kosten wél goed kunt regelen, dan ook goed te regelen. Dan doel ik met name op **het plaatsen van plaatsnaamborden bij al onze 'woonplaatsen in geografische zin', én eenduidige naamgeving en spelling van plaatsnamen op plaatsnaamborden en bewegwijzering, in atlassen en op plattegronden en dergelijke**.

Ik wil dan ook besluiten met een oproep aan de vertegenwoordigers van de gemeenten die hier aanwezig zijn:

Zet uw plaatsen op de kaart!
Oftewel: Ga op zoek naar uw ´Egelshoek´!

Laten zien: http://www.plaatsengids.nl/egelshoek

Oftewel plaats plaatsnaamborden bij uw buurtschappen waar dit nu nog niet het geval is. De inwoners in kwestie zullen u erkentelijk zijn voor dit stukje herkenning en daarmee érkenning van de identiteit van hun buurtschap en daarmee ook van hun éigen identiteit. En, ook niet onbelangrijk; u zet uw gemeente er met een bescheiden budget in toeristisch opzicht nog beter mee op de kaart! Alle gemeenten willen immers toeristisch ´op de kaart´, en dit is wat mij betreft en hopelijk ook wat u betreft, een schot voor open doel om daar met beperkte middelen iets aan te doen.

Case: buurtschap Egelshoek

De in de titel van dit hoofdstuk genoemde buurtschap Egelshoek in de gemeente Hilversum is in dit kader een mooie voorbeeldcase. 'Men' denkt dat de gemeente Hilversum alleen de plaats Hilversum omvat. Wánt voor het postcodeboek en de BAG is dat ook zo. In het plaatsenregister van de atlassen en ter plekke op de kaart in kwestie, staat op grondgebied van de gemeente Hilversum echter ook nog de buurtschap en dús woonplaats Egelshoek. Er staan echter geen plaatsnaamborden, dus zowel inwoners (met name natuurlijk de ´import´ die er van buiten de regio is komen wonen) als voorbijgangers zijn zich daardoor vaak niet bewust van deze plaats waar ze wonen dan wel doorheen komen. Een kleine moeite, lijkt mij, om hier alsnog plaatsnaamborden neer te zetten.

De buurtschap Egelshoek heeft nota bene een rijke geschiedenis, want ligt op de grens van Noord-Holland en Utrecht, de gemeente- en provinciegrens loopt er midden door de weg!, met alle perikelen die dat gegeven zal hebben en wellicht nóg, de oude grenspalen die dit aangeven staan er nog steeds, en graaf Floris V is er in 1296 aangehouden en naar de buurtschap Hakkelaarsbrug bij Muiderberg vervoerd, alwaar hij werd vermoord. De Utrechtse kant van de weg Egelshoek heet daarom ook Graaf Floris V Weg. Wat wil je nog meer... Stof genoeg lijkt me, voor een plaatsnaambord met informatiepaneel, waar de toerist op een picknickbankje kan uitrusten en terwijl hij zijn bammetje oppeuzelt, kan lezen wat er nu zo bijzonder is aan dat nietige Egelshoek.

En zo zijn er dus nog een paar dúizend buurtschappen in ons land, waar iets soortgelijks voor geldt...

Naschrift:
Men zegt weleens dat toeval niet bestaat. Een week na mijn lezing, op 4 oktober 2012, blijkt in Egelshoek een plaatsnaambord te zijn onthuld... Zie **http://www.plaatsengids.nl/egelshoek**.

Plaatsnaamborden in soorten en maten

Wilt u het met bescheiden middelen doen, dan volstaat een simpel paaltje met een bescheiden plaatsnaambordje. **Goede voorbeelden** in dit kader waar u inspiratie uit kunt opdoen, zijn de gemeenten **Vlagtwedde** en **Winsum**, die de afgelopen jaren al hun maar liefst respectievelijk 50 en 40 buurtschappen middels plaatsnaamborden goed ´op de kaart´ hebben gezet, voor zover dat nog niet het geval was.
Zie http://borden.plaatsengids.nl/pgemVlagtwedde.html en http://borden.plaatsengids.nl/pgemWinsum.html.

Wilt u het iets degelijker aanpakken, dan kunt u overwegen borden te maken zoals de gemeente **Hof van Twente** dat recent voor al haar buurtschappen heeft gedaan (80 borden voor 13 buurtschappen!).
Zie http://borden.plaatsengids.nl/pgemHofvanTwente.html.

Ook een mooi voorbeeld is de gemeente Castricum, die in 2012 middels een prijsvraag onder de bevolking de winnende landschapsfoto's bij de komborden heeft geplaatst.

En wilt u het helemáál goed doen, dan kunt u zich laten inspireren door de fraaie geïntegreerde plaatsnaamborden-met-informatiepanelen die de gemeente **Boxtel** recent bij haar 9 buurtschappen heeft geplaatst.
Zie http://borden.plaatsengids.nl/pgemBoxtel.html.

De gemeente Boxtel heeft recentelijk bij al haar 9 buurtschappen fraaie ´plaatsnaamborden-met-informatiepanelen´ geplaatst. Hopelijk doet goed voorbeeld goed volgen!

Nog een goed voorbeeld: West-Souburg

Een ander goed voorbeeld, wellicht inmiddels icoon van de strijd die soms op dit gebied wordt geleverd, heet van de naald, wil ik u tot slot niet onthouden. Dick Schinkel, voorzitter van de lokale politieke partij Souburg-Ritthem, u weet wel Souburg (uit te spreken als Soeburg) bij Vlissingen, mailt mij afgelopen maandag het volgende:

“Na meer dan drie jaar lobbyen is het in september 2012 gelukt om het ‘vergeten dorp’ West-Souburg, zoals het voor de inwoners voelde, middels plaatsnaamborden weer op de kaart te zetten. Tijdens de opnamedag van SBS 6 in West-Souburg op 19-4-2012 (tijdens de presentatie door Plaatsengids.nl van de eerder in deze lezing besproken Rode Lijst van Bedreigde Plaatsen in Nederland, waar West-Souburg ook op stond wegens het in 2009 door de gemeente verwijderen van de plaatsnaamborden, red.) heeft de voltallige gemeenteraad van de gemeente Vlissingen een motie ingediend waarin gevraagd werd de schenking van de plaatsnaamborden met informatiepanelen door de lokale heemkundekring Stichting Aldegonde, te aanvaarden en de borden bij de oude ingangen van het dorp te plaatsen. Inmiddels zijn, afgelopen maandag, dus de verf is nog maar net droog, op vijf plaatsen in het dorp plaatsnaamborden West-Souburg geplaatst, voorzien van informatiepanelen die het een en ander onthullen over de rijke geschiedenis van het dorp. Op 8 oktober 2012 worden de borden officieel onthuld door wethouder Rob van Dooren.”

Dat is goed nieuws voor de inwoners in kwestie. Daar gaat een topografenhart toch sneller van kloppen! Een soort Asterix- en Obelixdorpje in de verdrukking, dat de strijd wint tegen de machtige Romeinen... Nu die andere 2.000 plaatsnaambordloze buurtschappen nog. Maar ach, je moet altijd iets te wensen overhouden in het leven...

Laten zien: http://www.plaatsengids.nl/west-souburg

Het dorp West-Souburg heeft, na 3 jaar lobbyen, sinds september 2012 eindelijk weer plaatsnaamborden. Maar dan heb je ook wat: naast de borden als zodanig zijn er ook informatiepanelen bij geplaatst, die de voorbijganger het een en ander vertellen over de rijke geschiedenis van het dorp. Net als de Boxtel-case van hiervoor, hopelijk ook een goed voorbeeld dat goed doet volgen!

@@@@@

Dit was wat ik met u wilde delen over de bijzonderheden betreffende de plaatsnamen en daarmee woonplaatsen in ons land, hoe die al dan niet letterlijk en figuurlijk ´op de kaart staan´, en vooral ook welke, voor een buitenstaander ongetwijfeld onvermoede, impact dat heeft op de burgers en instanties in de woonplaatsen in kwestie.

Ik kan me zo voorstellen dat het u na alle voorbeelden die aan de orde zijn geweest, nu een beetje duizelt. Mocht u een en ander nog eens op uw gemak willen nakijken: u kunt alle plaatsbeschrijvingen, plaatsnaamborden en dergelijke die tekstueel of visueel voorbij zijn gekomen, en plaatsen waar op enigerlei wijze iets mee aan de hand is op het gebied van naamgeving, spelling of die anderszins niet goed ´op de kaart staan´, terugvinden op onze site www.plaatsengids.nl. Naast informatieve homepages van alle 6.000 woonplaatsen in ons land, vindt u er specifieke thematische pagina's over bijvoorbeeld onze steden, dorpen en buurtschappen, over plaatsnaamborden, over het postcodeboek en over de BAG. In het hoofdstuk Topografie, aan het begin van onze Woordenlijst, vindt u nog tientallen topografisch gerelateerde onderwerpen die niet algemeen bekend zijn.

En voor zover u een gemeente vertegenwoordigt: mocht u nadere informatie willen over welke buurtschappen uw gemeente eigenlijk heeft, wat daar nu zo bijzonder aan is, en hoe u die, voor inwoners en toeristen, middels bebording beter ´op de kaart kunt zetten´, dan kunt u altijd contact met ons opnemen. Want wij denken daarin graag met u mee.
Dank voor uw aandacht.